

ULUSLARARASI BEDİÜZZAMAN SEMPOZYUMU-III

**20. Asırda İslâm Düşüncesinin Yeniden Yapılanması ve
Bediüzzaman Said Nursî**

İlmi Heyet

Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş, Prof. Dr. İbrahim Canan,
Prof. Dr. Suat Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Akgündüz, Prof. Dr. Faris Kaya

Yayına Hazırlayan

Mehmet Paksu

Tercümeleler

Arapça

Veli Sırım, Abdülaziz Hatip, Kenan Demirtaş

İngilizce

Metin Karabaşoğlu

Almanca

Nuriye Uşşak

Dizgi

Nesil Basım Yayın

551 32 25

Baskı, Cilt:

Nesil Matbaacılık A.Ş.

551 32 27

ISBN 975-408-271-5

©

Bu eserin yayın hakkı Nesil Basım Yayın A.Ş.'ye aittir.

◆

Sanayi Cad. Bilge Sk.No: 2

Yenibsona / İSTANBUL

Tel: (0212) 551 32 25 pbx

24-26 September 1995 İstanbul - TURKEY

RİSALE-İ NUR'UN POETİK ÖZELLİĞİ

M. MUHSİN KALKIŞIM*

20. yüzyılın iman, tefekkür ve aksiyon alanında önde gelen şahsiyeti Bediüzzaman Said Nursî'de san'at ve edebiyat yolunda gerçekçi özellikler vardır.

Bu tebliğde Risale, i Nur'un poetik yapısı ve Said Nursî'nin şiirle ilgili olan tespitleri dikkatlere sunulmaya çalışılacaktır.

I. Şiirsel üslup

Said Nursî, genellikle eserlerini, Mevlânâ'nın Mesnevî'si gibi ilham tarzında yazdırmıştır. Bunu kendisi şöyle anlatır:

"Sözler'deki hakaik ve kemâlat, benim değil Kur'an'ındır ve Kur'an'dan tereşşüh etmiştir."¹ "İlham"la "Şiir" arasındaki yakın ilişkinin Risale-i Nur Külliyyatına yansımaları gayet tabiidir. Risaleler, savaş alanında, dağlarda, hapis hânelerinde hat kabiliyeti olmayan ve yanında Kur'an'dan başka kitap bulundurmayan bir müellif tarafından talebelerine dikte ettirilmiştir. Onun sözlerindeki sihriyyet, Risale-i Nur'ların istinsahından okunmasına kadar toplumun geniş kesimleri üzerinde derin izler bırakmıştır.

*Yard. Doç. Dr. M. MUHSİN KALKIŞIM

1962 yılında Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Akçaabat'ta yaptı. 1984'te Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 8.5 yıl aynı bölümde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

Yüksek lisansı, Atatürk Üniversitesinde "Nâbî'nin Tuhfetü'l-Harameyn'i" isimli çalışmayla tamamladı (1988). 1992'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde "Şeyh Gâlib Divanı" isimli doktora tezini hazırladı.

1993-1995 yılları arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde Yardımcı Doçent olarak görev yaptı. Halen Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde Öğretim Üyesidir.

Muhsin Kalkışım evli ve üç çocuk babasıdır.

¹Nursî, 1958-A, s. 404.

Şerif Mardin, Bediüzzaman'ın edebi lehçesinin imalı ve mecazcı bir üslubu ihtiva ettiğini, bu örtük ve sarsıcı üslubun büyüleyici bir güç kazandığını belirtir.² Cemil Meriç, Nur Risalelerini bir fırtına rüzgârına benzetir.³ Sezai Karakoç da bu eserlerin sesinin ve üslubunun etkileyiciliğini vurgularken "Risale-i Nur, tek başına bir İslâm kültürü külliyyatıdır" der.⁴ Nur Risaleleri'nden iki cümle:

"Arz gibi birtek nefer, birtek Zatın birtek emrini almakla, o vazifenin neş'esinden gelen bir cezbe ile meczub mevlvî gibi semâa kalkar."⁵

"Hem iman, nazar-ı gafletle ömür ağacının başında cenaze şeklinde görünen tek meyvenin cenaze olmadığını, belki ebedî bir hayata mazhar ve ebedî bir sadete namzet olan ruhumun, eskimiş yuvasından, yıldızlara gezmek için çıktığını biilmelyakin gösterdi."⁶

"Yeni çağın başlarında yaşayan tarihçi Vico, insan davranışının dinamiğinin, matematiğe göre şiirle çok daha büyük yakınlık taşıdığına işaret eden ilk düşünürlerden biridir. Said Nursî'nin yaklaşımı, bu özelliğin sezgisel kavranışından kaynaklanan bir cazibeye sahiptir."⁷ Bir örnek:

"Fitratımda, o Kâmil-i Mutlak'ın varlığına ve kemaline ve bekasına müteveccih olan muhabbet-i fitriye, gaflet yüzünden yolunu şaşırmış, gölgeye yapışmış, âyinenin bekasına âşık olmuştur."⁸

Mardin, Said Nursî'nin lehçesini gelenekle yeniliğin sentezi olarak görür: "Said Nursî'nin lehçesinin harekete geçişini anlamada büyük önem taşıyan teorik bir nokta şudur: Törenin emir boyutu mantıksal kaynaklara dayanırken, töre kozmosla bütünleşmenin bir aracı olarak aynı ölçüde işaretçi kaynaklara, yani bazı sembollerin bireylerde yarattığı rezonansa dayanır. Said Nursî'nin söylemi ise, her iki kaynağı da kullanmıştır. Kendisini daha katı konumdaki İslâm reformcularına üstün kılan da budur."⁹

Said Nursî, şiirden çok nesir üzerinde dururken Kur'anî üslubu örnek alıyordu. Kâinat Kitabı'nı mütâlaa eden, zerrelere kadar bütün varlıklarıya bütünleşen bir müellifin üslubu, elbette ses tekrarlarına dayanan ritmik özellikleri yansıtacak. Onun yazdıkları klasik anlamda şiir olmasa da edebî sanatlarla yüklü, iç âhenge sahip cümleleri, dinleyenleri estetik bir transa götürür:

"Gayet lütüfkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve Rubûbiyetperver bir Hakîm-i Müdebbir'in tedbirıyla rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak, göz yaşlarıyla onları çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini serinlendirir ve sünger gibi bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkayıp temizler."¹⁰

²Mardin, 1992, s. 62, 63, 280.

³Meriç, 1979, s. 192.

⁴Karakoç, 1975, s. 32.

⁵Nursî, 1957-A, s. 303.

⁶Nursî, 1957-A, s. 215.

⁷Mardin, 1992, s. 279.

⁸Nursî, 1957-A, s. 237.

⁹Mardin, 1992, s. 287.

¹⁰Nursî, 1958-B, s. 97-98.

"Kur'an, kendi şâkirdlerinin ruhuna öyle bir insibat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz Esmâ-i İllâhiyyenin cüvelerini gösteren doksan dokuz âlemlerin zerratını, bir tesbih taneleri olarak şâkirdlerinin ellerine verir. (Evradlarını bununla okuyunuz.) der."¹¹

"Evet, birşeyi herşey ve herşeyi birşey yapmak, herşeyin Hâlik'ına has ve Kadir-i Küll-i Şey'e mahsus bir nişandır, bir âyettir."¹²

Mütefekkir Cemil Meriç'in ifâdesiyle "Nasların yalçın duvarları arkasından geliyordu bu ses, tarihin içinden geliyordu: Kabuğuna çekilmiş yüz binlerce insanı uyandırdı. Bu hayalî insanlar ve konuşukça gerçekleşti."¹³

Bediüzzaman'ın şiirsel ifadesinin yoğunluğu, el aldığı konularla paralellik arzeden çeşitli üsluplar içinde (Mücerred, Ali ve Müzeyyen Üslup) değişkenlik gösterir.

II. Şiirleri

Said Nursî, pek çok yerde şair olmadığını, şiir kapısının kendisine kapalı bulunduğunu belirtmesine¹⁴ rağmen bâzan kalbine gelen ilhamları Türkçe ve Farsça şiir tarzında söylemiştir. Yıldızlar hakkındaki bir şiirinin başında okuyucudan özür diler: "Nasıl hutur etti ise öyle yazdım. Benim vârisim olan sen, istersen nazma çevir, tanzim et."¹⁵ 17. Söz'ün 2. Makamı'nda "Bu ikinci makamdaki parçalar, şiire benzer, fakat şiir değiller. Kasdî nazmedilmemişler. Belki, hakikatların kemal-i intizamı cihetinde bir derece manzum suretini almışlar."¹⁶ sözleriyle şiir yazmak iddiası bulunmadığını ifade eder.

"Hakikat Çekirdekleri" isimli vecizeleri izah etmek için bir Ramazan ayında nesir üslubuyla yazılan, fakat nazma benzeyen "Lemeât" isimli eserinin başında "Risale-i Nur şâkirdlerine küçük bir mesnevî ve imânî bir divandır." kaydı düşülmüştür.¹⁷ Lemeât, müellifinin "isteyen adam, nazmı hatıra getirmeden, zahmetsiz nesren okuyabilir."¹⁸ sözüyle belirttiği gibi didaktik bir maksada yöneliktir ve hikemi tarzda yazılmıştır. Mısralar, sonunda kâfiye bulunan nesir cümleleri gibidir:

"Hem tiyatro gibi tenâsühvâri, mâzi denilen geniş kabrin hortlakları gibi şu üç nevi romanlarıyla hiç de utanmaz.

"Beşerin ağzına yalancı bir dil koymuş, hem insanın yüzüne fasık bir göz takmış, dünyaya bir âlufte fistanını giydirmiş, hüsn-i mücerred tanımaz."¹⁹

Lemeât'in dışında Bediüzzaman'ın müteferrik şiirleri 17., 18 ve 32. Söz'de; 4. ve 6. Mektup'ta; 13. Şua'da bulmak mümkündür. Bu şiirlerin ortak özelliği, serbest vezinle yazılmasıdır. Yine de bazı şiirlerde Aruz'un etkisi görülür. Meselâ, 17. Söz'ün 2. Makamı'ndaki "Bırak biçâre feryadı belâdan, gel tevekkül kıl" mısrasıyla baş-

¹¹Nursî, 1957-A, s.109.

¹²Nursî, 1993-A, s. 42.

¹³Meriç, 2979, s. 192.

¹⁴Nursî, 1993-A, s. 208, 634; 1958-A, s. 19; 1990, s. 178.

¹⁵Nursî, 1958-A, s. 19.

¹⁶Nursî, 1993-A, s. 188.

¹⁷Nursî, 1993-A, s. 633.

¹⁸Nursî, 1993-A, s. 635.

¹⁹Nursî, 1993-A, s. 677.

layan şiir ile "Siyah Dutun Bir Meyvesi" isimli şiirin ilk beyitlerinde ... / ... / ... / ... (mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilün) vezni kullanılmıştır.

Yine 17. Söz'deki "Birinci Levha" ve "İkinci Levha" başlıklı manzumeler bâzı istisnalar dışında, ... / ... / ... / ... (mefâilün / mefâilün / mefâilün / mefâilün) vezniyle kaleme alınmıştır. 18. Söz'ün sonundaki şiirin ilk iki beytinde de, ... / ... / ... (mefâilün / mefâilün / feülün) veznini görmekteyiz. 32. Söz'ün 1. Mevkîf'inin Zeyl'indeki "Bak kitab-ı kâinâtın safha-i renginine" mısrayla başlayan şiirin ilk beş beyti, ... / ... / ... / ..., (fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilün) vezniyle yazılmıştır. Lemeât'taki "Eddâi" şiirinde, ... (mefâilün) cüzleri görülür.

Aşağıdaki mısralar, Kur'anî bir kaynaktan süzülüp Türkçe'nin imkânlarında bilürleşen "saf şiir"e bir örnek teşkil eder:

(Firkatli ve gurbetli bir esarete fecir vaktinde ağlatan bir kalbin ağlayan ağlamalarıdır.)

Seherlerde eser bâd-ı tecelli
Uyan ey gözlerim vakt-i seherde
İnâyethâh zedergâh-ı İlahî
Seherdir ehl-i zenbih tevbegâhı
Uyan ey kalbim vakt-i fecirde
Bugün tevbe, becü gufrân, zidergâhu İlahî.²⁰

III. İktibas ettiği şiirler

Said Nursî'nin pratik olarak şiirle işgalini iktibas ettiği şiirlerde görmek mümkündür. nur Risaleleri'nde Türk, Fars ve Arap Edebiyatı'nın önemli simalarından şiirler alınmıştır. Bu, Said Nursî'nin bir yenileyici olarak gelenekten kopmadığını gösterir:

Süleyman Çelebi, Yavus Sultan Selim, Fuzûlî, Niyâzi- Mısırî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Nâmık Kemâl, Hoca Tahsin, Tefik Fikret (Türkçe), Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Mevlânâ Câmî, Sa'di-i Şirâzî, Hâfız-ı Şirâzî (Farsça), Hazret-i Ali, Abdülkâdir-i Geylânî, İmam Busîri, Nâbiğa, Antere, Kuss bin Sâide, Tübbâ v.d. (Arapça)

Hz. Ali (r.a.) ile Abdülkâdir-i Geylânî (r.a.) nin şiirleri lafzî ve cifrî olarak Risâle-i Nûr'a bakan yüzleriyle ele alınmıştır. Fars Edebiyatı'nın dört büyük zirvesinden iktibaslar yapan Said Nursî'nin kendine daha çok sûfî şâirleri yakın görmesi dikkat çekicidir. Bunlar arasında Niyâz-i Mısırî'nin müstesna bir yeri vardır. Bediüzzaman, tasavvufî derinliği olan "bîhaber" redifli şiirin 4 beytini 26. Lem'ada okuyucuların gönül tellerini sarsacak bir atmosfer içinde sunar:

Günde bir taşı binâ-yı ömrümün düşdü yere
Cân yatar gâfil, binâsı oldu vîrân bîhaber
Dil bekâsı, Hak fenâsı istedi mülk-i tenim
Bir devâsız derde düştüm, âh ki Lokmân bîhaber

²⁰Nursî, 1993-A, s. 213.

Bir ticâret yapmadım, nakd-i ömür oldu hebâ
Yola geldim, lâkin göçmüş cümle kervân bîhaber
Ağlayıp nâlân edip düşdüm yola tenhâ garib
Dîde giryân, sîne püryân, akıl hayrân bîhaber.²¹

Bediüzzaman, "Kul kendi fiilinin yaratıcısıdır." diyerek Cüzî İrâde'nin sınırlarını aşmak isteyen Mutezile'nin bu fikrine karşı İbrahim Hakkı Hazretleri'nin veciz mısralarını hatırlatır:

Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler.²²

O, bir taraftan insanın kendi içine yönelik fetihler yapmasını ön planda tutarke diğer taraftan toplumdaki sosyal adâletin tesisine çalışır. Bunun için Nâmik Kemâl'in iki beytine ve Tevfik Fikret'in bir beytine Risâle-i Nur'da yer verir:

Muîni zâlimin dünyâda erbâb-ı denâettir
Köpektir zevk alan sayyâd-ı büinsâfa hizmetten.²³

Ne mümkün zulmile, bidâd ile imhâ-yı hürriye
Çalış, idrâki kaldır mumtedirsene âdemiyetten.²⁴

Zulmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.²⁵

İktibasların yanında Abdülkâdir-i Geylânî'ye,²⁶ Nâmik Kemâl'e²⁷ ve Tevfik Fikret'e²⁸ nazireler de yapmıştır.

IV. Şiir anlayışı

Risale-i Nur'da şiirden çok belâgat esasları üzerinde durulmuştur. Üç makâleden müteşekkil Muhâkemat'ın ikinci makâlesi "Unsuru'l-Belâgat" adını taşır. Bu kısımda belâgatla ilgili konular 12 mesele hâlinde takdim edilmiştir.

Said Nursî'nin bu yaklaşımı İslâm'ın şiir hakkındaki çerçeve prensipleriyle paralellik gösterir. Kur'an-ı Hakîm'de "Biz ona şiir öğretmedik, ona yaraşmaz da... O kitab, sade bir öğüttür ve açıklayan bir Kur'an'dır."²⁹ buyrulurken bir Hadîs-i Şerif'te de "Şiirde hikmet vardır."³⁰ ölçüsü konmuştur. Bediüzzaman, nebevî bir metod olarak şiirden istifâde etmiş, fakat onu ön planda tutmamıştır. İslâmî tebliğ anlayışında şekilden önce muhtevâyı esas alan Said Nursî'nin, şiirin şekli kalıplarına

²¹Nursî, 1957-A, s. 209, 210.

²²Nursî, 1958-A, s. 246.

²³1958-A, s. 395.

²⁴1957-A, s. 160.

²⁵1958-A, 76.

²⁶1993-A, s. 210.

²⁷1957-A, s.160.

²⁸1958-A, s. 76.

²⁹Kur'an, 36: 69.

³⁰Canan, 1989, s. 182.

girmeyi kabullenmeyip, mânâların nazmını tercih etmesi dikkat çekicidir. Bunu, "Ef-kâr ve hissiyatın mecrâyı tabiisi nazm-ı maânîdir."³¹ cümlesiyle vurgular.

Ayrıca, şiirde hayalle hakikatın karışması sebebiyle İlahî Takdir ona şiir kapısını açmamış ve onu nesir vâdisinde kararlı kılmıştır: "Şiir ise, candan kıymettar, şiir ve vasıtayı ifâdedir. Fakat şiirde hayâl hükmettiği için hakikata karışır, hakikatların suretini değiştirir. Bazan hakikat birbirine geçer. Hâlis, hak ve mahz-ı hakikat olan Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinde istikbalde bulunacağımız mukadder olduğundan, Kader-i İlahî bir inâyet olarak bize şiir kapısını açmadı. (Vemâ allemnâhu-ş-şi're) sırrı buna bakar."³²

A. ŞİİR

1. Şiir, Kur'an'ın yerini almamalıdır.

Bediüzzaman Said Nursî, İlahî Söz'ün şiirle mukayese edilemeyeceğini ve Kur'anî dilin bütün izâfetlerin üstünde bulunduğunu belirtir. Kur'an hakikatları şiirin hayal dünyasından münezzehtir. Çünkü, âyetler, Allah'ın suunat ve ef'âlinde bahsederken, şiir daha çok başka şeyleri konu edinir.³³ Said Nursî, Yâsin Süresi'ndeki "Ve mâ allemnâhu-ş-şi're vemâ yenbeğifen. İn huve illâ Zikrun ve Kur'anun mu-bîn."³⁴ âyetini hatırlatır ve şöyle der: "Şiirin şe'ni, küçük ve sönük hakikatleri büyük ve parlak hayallerle süslendirip beğendirmek ister. Halbuki, Kur'an'ın hakikatleri, o kadar büyük, âli, parlak ve revnakdardır ki, en büyük ve parlak hayal o hakikatlere nisbet edilse, gayet küçük ve sönük kalır."³⁵

Kur'an-ı Kerîm'in manzum olmadığına bir hikmeti de âyetlerin, dar vezin kalıplarına sığamayacağı gerçeğidir:

"Manzum olmadığına diğer bir sebebi de budur ki: Âyetlerin herbir necmi vezin kaydını altına girmeyip, tâ ekser âyetlere bir nevi merkez olsun ve kardeşi olsun ve mâbeynlerinde mevcut münâsebet-i mâneviyeye râbita olmak için, o daire-i muhîta içindeki âyetlere birer hatt-ı münâsebet teskil etmesidir. Güya, serbest her bir âyetin ekser âyetlere bakar birer gözü, müteveccih birer yüzü var."³⁶

Kur'an'ın belâgatı, bütün beşeri kayıtların üstündedir ve 7. yüzyılda Arap Edebiyatı'nın usta şâirlerini karşısında diz çöktürmüştür.

"Kur'an, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki, Kâbe'nin duvarında altınla yazılan en meşhur ediblerin Muallekât-ı Seb'a nâmıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid'in kızı, babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş: (Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı.) Hem bedevî bir edib 'Fesâha bimâ tü'mer' (Artık emrolunduğun şeyi kafalarını çatlatırcasına ısrarla anlat)³⁷ âyetini okurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona dediler: [Sen müslüman mı oldun?] Dedi: (Yok, ben bu âyetin belâgatına secde ettim.) Hem, ilm-i belâgatın

³¹Nursî, 1991, s. 77.

³²Nursî, 1990, s. 178.

³³Nursî, 1984, s. 190-191.

³⁴Kur'an, 36 : 69.

³⁵Nursî, 1993-A, s. 127.

³⁶Nursî, 1993-A, s. 127.

³⁷Hicr, 94

dâhilerinden Abdülkâhir-i Cürçânî ve Sekkânî ve Zemahşerî gibi binler dâhi imamlar ve mütefennin edibler icma' ve ittifaqla karar vermişler ki: (Kur'an'ın belâgati, râkât-ı beşerin, fevkindedir, yetişilmez.)³⁸

2. *Şiirin mâhiyeti, hârici âleme ayna olmak, tabiata benzemek ve onu taklid etmektir.*

Said Nursî'ye göre şiirin fonksiyonu, "Hâriciyatın nevâsimi ve tekâyisini temessül etmek"tir.³⁹ Dış âlemin kanunlarına ve mîkyaslarına ayna olmayı aynı zamanda belâgatin ukde-i hayâtiyesi ve beyânın felsefesi olarak niteler. Said Nursî, şairin bir öğrenci tarzıyla kâinat kitabını okumasını ve hilkatın kanunlarını yansıtmalarını gerekli görür.⁴⁰

"Hakaik-i hâriciyedeki kanunları kıyas-ı temsili cihetiyle ve deveran tarikiyle ve vehmin tasarrufuyla şairane olan mâneviyat ve ahvalde yerleştirmektedir. Demek ayine gibi hâricîten inikas eden hakikatın şualarını temessül eder. Güya kendi san'atı hayaliyesiyle ve nakş-ı kelâmîsiyle hilkat ve tabiatı taklid ve muhâkat eder."⁴¹

Aristo da şiir san'atının, genel olarak varlığını insan tabiatında temellenen iki temel sebebe bağlı olduğu görüşündedir. Bunlar "taklit içtepisi" ve bütün taklit ürünleri karşısında duyulan "hazz alma" dır.⁴²

3. *Şiir, "Mücerred Güzellik"i yansıtmalıdır.*

Hüsn-i Mücerred, şartları ortadan kalksa da varlığı kaybolmayan, başka şeylere bağımlı olmadan bizzat güzel olan vücut, hayat, iman gibi güzelliklerdir. Bâzı materyallerin ölçülü terkip ve tertibiyle ortaya çıkan güzellik, Hüsn-i Mücerred değildir. Hüsn-i Mücerred'in maddî bir vücudu yoktur. Bedüzzaman der: "Nizâm-ı ekmelde herbir hüsnün menbaı olan hüsn-i mücerred mendemiçtir. Hüsn-i mücerred ise mezâyâ ve istâif denilen belâgat çiçeklerinin bostanıdır."⁴³

Hüsn-i Mücerred, şiirin hakikat anlamı üzerindeki işâretlere şekil ve suret verir ve şeriâtın kastedtiği mânâların muvâzenesinden ortaya çıkar; "Mânâ-yı hakikin bir sikkesi olmak gerektir. O sikkeyi teşhis eden, makasid-ı şeriâtın muvâzenesinden hâsil olan hüsn-i mücerredir."⁴⁴

Said Nursî'nin Hüsn-i Mücerred anlayışı, saf şiirin ufuklarını acan bir mâhiyete sahiptir.

4. *Şiirde hayal, daima hakikate bağlı olmalıdır.*

Said Nursî'nin bu konudaki görüşleri Şuarâ Sûresi'nin son dört âyetinin perspektifi içindedir: "Şairlere ancak azgınlar uyar. Onların her vadide şaşkın şaşkın doluştıklarını ve yapmadıklarını yaptık dediklerini görmez misin? Ancak iman edip salih

³⁸Nursî, 1993-A, s. 411

³⁹Nursî, 1991, s. 91.

⁴⁰Nursî, 1991, s. 96.

⁴¹Nursî, 1991, s. 91.

⁴²Aristoteles, 1987, s. 16.

⁴³Nursî, 1991, s.77-78.

⁴⁴Nursî, 1991, s. 23.

amel işleyenler, Allah'ı çok zikredenler ve haksızlığa uğratıldıklarında haklarını alanlar bunun dışındadır..."⁴⁵

Genellikle disiplin altına alınamayan kuvve-i hayaliye eşya ve olaylarda yanılmalara, doğru olandan sapmalara yol açar: "Şiir ise, candan kıymettar, şiir bir vasıtayı ifâdedir. Fakat şiirde hayâl hükmettiği için hakikata karışır, hakikatların suretini değiştirir. Bazan hakikat birbirine geçer. Hâlis, hak ve mahz-ı hakikat olan Kur'an-ı Hakîm'in hizmetinde istikbalde bulunacağımız mukadder olduğundan, Kader-i İlahî bir inâyet olarak bize şiir kapısını açmadı. (Vemâ allemnâhu-ş-şi're) sırrı buna bakar."⁴⁶

Tehlikeli bir mâhiyete dönüşebilecek şiirin bu karakteri, ancak hayalin hakikatle ilişkisini koparmaması şartıyla dengede tutulabilir. Bediüzzaman, bunu çekirdek ve ağaç tesbihiyle ifâde eder: "Herbir hayalde bir dâne-i hakikat bulunmak şarttır."⁴⁷

5. Şiirde esas olan vezin ve kâfiye değil, iç âhenktir.

Eşya ve olayların zâhirinden çok iç yüzüne bakan ve dikkatleri muhitten merkeze doğru yönlendiren Said Nursî, şiirin dış yapısıyla ilgili olarak Lemeât isimli eserinin başında ilginç açıklamalar yapar. Ona göre muhtevayı unutup vezin ve kâfiye peşinde koşanlar "sâfiyeyi kâfiyeye fedâ edenler" ve "cesedi libasa göre yontup rendeleyenler"dir.

"El-mer'ü aduvvün limâ cehil (Kişi bilmediğinin düşmanıdır.) kâidesiyle, ben dahi nazım ve kâfiyeyi bilmediğimden ona kıymet vermezdim. Sâfiyeyi kâfiyeye fedâ etmek tarzında, hakikatın sûretini nazımın keyfine göre tağyir etmek için istemezdim. Şu kâfiyesiz, nazımsız kitapta en âli hakikatlara en müşevveş bir libas giydirdim.

"Evvêlâ: Daha iyisini bilmezdim. Yalnız mânâyı düşünüyordum. Sâniyen: Cesedi libasa göre yontmakla rendeleyen şuarâyâ tenkidimi göstermek istedim.

"Kûlah pûskûlsüz olur, vzein de kâfiyesiz olur, nazım da kâidesiz olur. Zannımca lafız ve nazım, san'atça câzibedâr olsa, nazarı kendiyile meşgul eder. Nazarı mânâdan çevirmemek için perişan olması daha iyidir."⁴⁸

Serbest nazımı hedef gösteren bu cümlelerde şeklin muhtevâdan daha câzip olmaması tavsiye edilmektedir. Dikkatlerin daha çok iç âhenk üzerinde toplanması gerekir: "Bülbüllerin nağamâtına âheng-i rûhânî veren ise nazm-ı maânîdir."⁴⁹

B. ŞAİR

Şair, yaratılışın cennetlerindeki çiçeklere tutulan bir bülbüldür. Bu bülbülün nağmeleri, belagat çiçeklerinin bahçesi, yani "mücerred güzellik"tir.

"Hüsni mücerred ise mezâyâ ve letâif denilen belâgat çiçeklerinin bostanıdır. Çiçeklerin bostanı, cinân-ı hilkatte cilveger olan, ezhara perestîş eden ve şâir denilen bülbüllerin nağamâtdır."⁵⁰

⁴⁵Kur'an, 26: 224-227.

⁴⁶Nursî, 1990, s. 178.

⁴⁷Nursî, 1991, s. 81.

⁴⁸Nursî, 1993-A, s. 634-635.

⁴⁹Nursî, 1991, s. 77-78.

⁵⁰Nursî, 1991, s. 77-78.

V. Sonuç

San'at, Estetik, Türk Dili ve Edebiyatı sahalarında yapılacak eğitimde Risale-i Nur'un şiirsel üslubundan istifade edilmelidir.

Bediüzzaman, elektrikli bir üsluba sahip bir nesir ustasıdır. Kur'anî metodu tâkip ederek eserlerini nesir diliyle kaleme almıştır. Yani, şiire göre nesri tercih etmiştir. Bir başka ifadeyle, şiirle nesri birleştirmiştir. Şiir anlayışı da bu doğrultudadır. Türk Şiiri'nde vezin geleneğinden ayrı olarak, müstezadla başlayıp serbest nazma uzanan bir tekâmül çizgisinin hergeçen gün varlığını hissettirmesi, Kur'anî tarza ve Risâle-i Nur'un işâret ettiği noktalara paraleldir.

Şiiri bir fantazi veya mânâ-yı ismiyle bedîî bir tatmin aracı olarak algılayan anlayışlara karşı Said Nursî'nin ifrat ve tefritten uzak kalmayı öneren ve mânâların nazımını ön planda tutan yaklaşımı nazara alınmalıdır.

Bediüzzaman, bir şâir olmasa da şiire hayatta yer veren, parçayı bütün içinde değerlendiren bir düşünene sahiptir. Onun insan merkezli dünya ve ahiret telakkisinde toplumun ruh dinamiğini iman ve ihlas eksenini teşkil eder. Şiirin kâinâtına hep bu zâviyeden bakar.

KAYNAKLAR

Kur'an-ı Kerim

ARİSTOTELES 1987. Poetika. (Çev. İsmail Tunalı) Remzi Kitabevi. İstanbul

CANAN, İbrahim. 1989 Kütüb-i Sitte Muhtasarı, Tercüme ve Şerhi-8. Akçağ Yay. Ankara.

KARAKOÇ, Sezai. 1975, İslâmın Dirilişi. Diriliş Yay. İstanbul

MARDİN, Şerif. 1992. Türkiyede Din ve Toplumsal Değişme: Bediüzzaman Said Nursî Olayı. (Çev. Metin Çulhaoğlu). İletişim Yay. İstanbul.

MERİÇ, Cemil. 1979. Bu ülke. Ötüken Neşriyat. İstanbul.

NURSİ, B. Said. 1957-A. Lem'alar, Doğu Matbaası. Ankara

NURSİ, B. Said. 1957-B. İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi, veya Divan-ı Harb-i Örfi. Nur Matbaası. Samsun

NURSİ, B. Said. 1958-A. Mektubat. Sinan Matbaası. İstanbul

NURSİ, B. Said. 1958-B. Asâ-yı Mûsa, Sinan Matbaası. İstanbul

NURSİ, B. Said. 1984. Mesnevi-i Nûriye. Envâr Neşriyat, İstanbul.

NURSİ, B. Said. 1990. Barla Lahikası, Sözler Yay. İstanbul

NURSİ, B. Said. 1991 Muhâkemat. Sözler Yay. İstanbul

NURSİ, B. Said. 1993-A. Sözler. Yeni Asya Neşriyat. İstanbul.

NURSİ, B. Said. 1993-B. Sikke-i Tasdik-i Gaybî Envâr Neşriyat. İstanbul.